

О.П. МАКАРЕНКО,

кандидат мистецтвознавства, доцент,
м. Миколаїв.

МУЗИЧНО-ТВОРЧІ ЗДОБУТКИ В.М ПІДОПРИГОРИ. В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ МИКОЛАЇВЩИНИ.

Зміст поняття «особистість» відносно конкретної людини визначається її внеском до спільної загальнолюдської справи в тій чи іншій сфері життєдіяльності. Яскравим прикладом у цьому виступають музично-творчі здобутки Підопригори Віктора Михайловича (1935–2014 рр.), педагога, музиканта, професора, заслуженого артиста України.

Біографічні відомості про В. М. Підопригору [1], [2, с.143] свідчать про отримання ним систематичної музичної освіти з предметів: гра на скрипці, музично-теоретичні та історичні дисципліни, гра в інструментальному ансамблі у Миколаївській дитячій музичній школі № 1 імені М. Римського-Корсакова; Одеському державному музичному училищі; Одеській державній консерваторії імені А.В. Нежданової. Відтоді його життя до останніх днів було пов'язане з музично-художньою культурою нашого обласного центру.

Віктор Михайлович у різні роки своєї практичної діяльності був організатором перших у м. Миколаєві камерних ансамблів. Він був художнім керівником камерного оркестру Миколаївської обласної філармонії (1992–1996), за творчо-виконавські досягнення відмічений званням лауреата обласної премії імені М. Аркаса.

В. М. Підопригора досить продуктивно використовував свої знання, працюючи викладачем Миколаївського музичного училища (1960–1963 рр.), викладачем, старшим викладачем, доцентом, професором кафедри оркестрового диригування Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв (1972–1999 рр.); професором кафедри мистецтвознавства Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (1964–1971 рр. та 1999–2014 рр.).

Очолити новостворену 1978 року кафедру оркестрового диригування, у МФ КДУКіМ (на той час), основу якої уклала колишня секція такої ж назви, В. М. Підопригора пропрацював у такому статусі до 1999 року. Він викладав важливі для названої спеціальності навчально-методичні курси: методика роботи з оркестром народних інструментів; історія і теорія диригентського мистецтва; диригування та деякі інші навчальні дисципліни.

З початком керівництва В.М Підопригорою кафедрою спостерігаються якісні зміни викладацького та технічно-обслуговуючого її складу. Активізується творчо-виконавська діяльність існуючих та новостворених кафедральних музично-інструментальних ансамблів та оркестру народних інструментів. Далекі за межами філії були відомі творчі колективи кафедри – ансамбль народних інструментів «Калинка», керівник старший викладач

В.М. Новохатько, кафедральний оркестр, а також студентські народно-інструментальні ансамблі керовані викладачами кафедри – Т.Е. Чернявською, Б.Л. Поповим, Р.С. Михайлик.

Старший викладач А.М. Рябцев у навчальному закладі та за його межами отримав популярність майстра інструментовок для ансамблів та оркестру народних інструментів. Більшість із них були надруковані. За часи керівництва професором В.М. Підпригорою на кафедрі, а також силами творчих колективів інших кафедр факультету, постійно проводились студентські конкурси виконавців на народних музичних інструментах. Він був диригентом ряду сумісних творчо-виконавських виступів. Активізується також науково-методична та науково-дослідна робота викладачів кафедри. Вона конкретизувалась перш за все їх виступами на внутрішньо вузівських, обласних, республіканських та всесоюзних на той час конференціях. Викладачі О.П. Макаренко та О.Ф. Оленін завершили свої наукові теми захистом кандидатських дисертацій з отриманням відповідних ступенів та присвоєнням їм наукових звань доцентів. Набули широкої популярності виступи окремих виконавців перш за все – О.Ф. Присенка (вокал) у супроводі кафедральних інструментальних колективів, О.М. Чернявського соліста-баяніста та ін. В.М. Підпригора особисто брав участь у проведенні наукових та науково-методичних конференціях, насамперед тих, що проводились у Миколаївській філії КНУКіМ, а також за межами Миколаївської області та України. Він автор ряду науково-педагогічних робіт.

Помітним підсумком його напрацювань у зазначеному напрямку стала науково-методична публікація «Історія і теорія диригентського мистецтва» [3]. Видання було затверджено і рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури і мистецтв. Досить звернутися тільки до назв розділів названої навчально-методичної роботи, щоб зрозуміти масштабність та глибину викладеного для студентів, як і для усіх зацікавлених у пізнанні цієї сфери музичного виконавства матеріалу. Користувач названого навчально-методичного посібника може, хоча й в окремих темах стисло, ознайомитись з процесом зародження диригування як форми керівництва музичним колективом, формуванням диригента-виконавця, вдосконаленням засобів керівництва музичними спектаклями, формуванням жанру симфоній та особливостей їх виконання диригентом.

Ряд тем мають музично-просвітницький та спеціальний диригентський характер, наприклад: «Романтизм у музиці Західної Європи»; «Оркестрова культура Росії та України»; «Вплив європейської диригентської школи на розвиток оркестрової культури США»; «Диригентська освіта в Росії та Україні».

Окрім вище зазначеного автор посібника помістив досить суттєві додатки. У них подаються цікаві думки про диригентське ремесло: оперно-симфонічні диригенти минулого та сучасності; диригенти оркестрів народних інструментів України та Росії. Безумовно, що вивчення студентами викладених у навчально-

методичному посібнику В.М. Підпригори різномістовних тем як загального музично-культурного, так і, особливо, спеціально-навчального змісту сприятиме вихованню спеціалістів вищої кваліфікації.

У травні 1962 року його запрошують на посаду другого диригента, а вже у 1963–1993 роках він – художній керівник і головний диригент заслуженого оркестру України, відомого на всю тодішню радянську країну самодіяльного колективу, оркестру народних інструментів Будинку культури заводу імені 61 комунара.

Досить якісна професійна підготовка молодого диригента дала можливість оркестру піднятися на більш високий ступінь музично-виконавських досягнень. Маєстро активно використовує свої теоретичні знання і практичний досвід, особисту культуру для формування і розвитку нових творчих методів, передусім у репертуарній спрямованості. Маючи попередній досвід роботи диригентом камерного оркестру Миколаївської обласної філармонії, а також другого диригента оркестру народних інструментів, керованого Г.Ф. Маніловим, у трактуванні музичних творів В.М. Підпригора домагався ясності і конкретності виконання авторського задуму.

У репертуарі колективу все більше місце стали займати твори, що раніше вважалися непридатними для народних оркестрів, зокрема твори композиторів-класиків: «Маленька нічна серенада» В. Моцарта, 4-й та 20-й прелюди Ф. Шопена, fuga із «Меси - Сі мінор» Й. Баха, перша частина «Місячної» сонати і увертюра «Коріюлан» Л. Бетховена, окремі твори М. Глінки, П. Чайковського, А. Бородіна та інші. Пропагуючи зразки класичної музики, колектив залишався вірним своєму основному завданню – зразковому виконанню оригінальних творів і народних мелодій в обробці для оркестру народних інструментів. До репертуару оркестру включаються «Російська фантазія» А. Глазунова, концерт для домри М. Будашкіна, концертна п'єса С. Коняєва, обробка народної пісні «Липа вековая» П. Куликова, досить цікаві твори для народного оркестру українських композиторів – І. Марченко, К. Мяскова, інших авторів, створених на основі фольклорних мелодій або ж стилізованих авторських. Зазвучали й окремі твори Г. Ф. Манілова, зокрема його «Квартет для домр» перекладений В. М. Підпригорою для повного складу оркестру. Увійшли у творчу практику спільні виступи з відомими далеко за межами Миколаївської області самодіяльними та професійними, у першу чергу хоровими колективами.

У різні роки творчої роботи цього колективу з ним виступали відомі миколаївські самодіяльні солісти-вокалісти: Раїса Семенівна Орлова-Флек, Галина Трохимівна Сорокіна-Шульженко, Ганна Григорівна Ложкіна, Тамара Максимівна Алпатова-Сиволап, Георгій Миколайович Грицай, Михайло Митрофанович Кунченко, а також місцеві професійні співаки – Євгенія Василівна Петрова, Ніна Григорівна Западінська, Олександр Федорович Присенко та деякі інші. Більшість із названих вокалістів мали почесні звання заслужених працівників культури України.

В.М.Підпригора був ініціатором посилення творчих зв'язків з відомими композиторами П. Куликовим, К. Мясковим, І. Марченком та іншими вітчизняними авторами.

Славнозвісний самодіяльний оркестр, керований В.М.Підпригорою, мав творчі стосунки із багатьма самодіяльними і учбовими хорами, оркестрами, ансамблями, серед яких народна хорова капела Чорноморського суднобудівельного заводу, хорова капела вчителів м. Миколаєва, оркестри народних інструментів культурно-освітнього факультету, подібних за жанром оркестрів Києва, Севастополя, Одеси, Херсона й інших міст країни.

Ще однією характерною рисою роботи оркестру були його зв'язки з учнями та студентами музичних навчальних закладів м. Миколаєва. Відвідуючи репетиції і активно беручи участь у концертних виступах, вони отримували різні можливості застосувати на практиці отримані на заняттях теоретичні знання з гри на музичних інструментах, диригування і т. п.

Успішні виступи робочого оркестру на конкурсах і фестивалях обласного, республіканського і всесоюзного рівнів, як і творчі зусилля його художнього керівника і головного диригента сприяли тому, що колектив постійно ставав лауреатом названих художньо-творчих змагань у сфері самодіяльного мистецтва. Загалом, за роки художнього керівництва оркестром В.М. Підпригорою, колектив отримував високі оцінки, відмічені чотирма золотими медалями і дипломами 1-го ступеню (1967, 1970, 1972, 1974 рр.). За таку високу творчу результативність у багаторічній роботі художнім керівником і диригентом знаменитого оркестру, В. М. Підпригора удостоюється почесного звання «Заслужений артист України» (указ 12 вересня 1973).

З початку 90-х років минулого сторіччя об'єктивні умови в країні насамперед матеріального й соціокультурного змісту не сприяли творчій роботі багатьох аматорських об'єднань. З лютого 1993 року через відсутність коштів на утримання самодіяльних музичних колективів заслужений оркестр Української РСР заводу імені 61 комунара припинив своє існування.

У подальші роки своєї творчо-мистецької діяльності професор В.М. Підпригора зосередився в основному на науково-педагогічній роботі як завідуючий кафедри Миколаївської філії КНУКіМ, а із 1999 року працюючи професором кафедри мистецтвознавства Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Щорічно у травні В. М. Підпригора в колі своїх родичів, друзів, колег невимушено і весело святкував свій день народження. Але невблаганний час виконує установки долі. 27 листопада 2014 року його не стало.

Художньо-диригентська діяльність В.М. Підпригори цілком достойна окремого розгляду, культурно-мистецької та науково-педагогічної оцінки.

На рубежі ХХ–ХХІ ст. народно-оркестрове виконавство найбільше зосередилось у музичних, культурно-просвітніх, музично-педагогічних навчальних закладах, а також у позашкільних дитячих центрах і Будинках художньої творчості. Їх виступи тепло сприймаються шанувальниками

народних музичних інструментів в багатьох містах України, Росії, Македонії, Болгарії. Вони відзначені численними дипломами лауреатів, медалями, почесними грамотами, іншими високими нагородами. Вони продовжують славу оркестру народних інструментів миколаївських робітників-суднобудівників, що і є найбільш гідним пам'ятником його учасникам, художнім керівникам, серед яких безумовно одне із найпочесніших місць належить Віктору Михайловичу Підпригорі.

Список використаних джерел:

1. Николаевцы [Текст]: Энциклопедический словарь. 1789-1999. – Николаев: Возможности Киммерии, 1999. – С. 265–266.
2. Миколаївський державний університет. Історичний нарис 1913–2003 [Текст] / [уклад.: Я. І. Журецький, І. С. Павлік, Л. В. Старовойт ; голов. ред. В. Д. Будак ; ред. рада: В. Д. Будак (голова) та ін.]. – Київ : Златограф-дизайн, 2003. – 256 с.
3. Підпригора, В.М. Історія і теорія диригентського мистецтва (оркестрове диригування) [Текст]: навчальний посібник / В.М. Підпригора. – Миколаїв, 1996. – 259 с.